Izložba „Prostor u čekanju“

Lucijan Vesely

Države, gradovi i mjesta mijenjaju se pred našim očima i u stvarnom vremenu. Mi smo njihovi živi svjedoci, a često i sudionici tih promjena. Još od antike znamo da je jedino promjena – vječna. Sve te promjene kad-tad pronađu svoj put u pisani oblik, u planovima, nacrtima i arhivima. Gradivo pohranjeno u arhivima najčešće obuhvaća projekte ili događaje koji su se već ostvarili. No, unutar arhivskih zidova ponekad se čuvaju i projekti koji nikada nisu ugledali svjetlo dana. Takvi su projekti često i zanimljiviji od onih realiziranih, jer potiču pitanje: „Što bi bilo kad bi bilo?“. Arhivist Mario Bursik i viši arhivist Igor Vujatović iz Državnog arhiva u Sisku, autori izložbe „Prostor u čekanju“, postavljaju upravo takvo pitanje. Sam naziv izložbe može se protumačiti kao prostor koji čeka svoju promjenu – onu koja može, ali i ne mora doći – a koja će, ako dođe, obilježiti grad za dugo razdoblje njegova postojanja. Izložba se bavi prostorom Siska i Petrinje te njihove okolice.

Ti su se gradovi dramatično mijenjali kroz povijest – od ratova do širenja i preoblikovanja. Sisak je u antici izgledao posve drukčije nego u srednjem vijeku, a novu promjenu doživio je u 19. stoljeću kada su spojene dvije obale i grad postao važan industrijski i trgovački centar. Petrinja je, pak, nekoć bila smještena na drugome mjestu nego danas, a današnju je Petrinju izgradio poznati osmanski vojskovođa Hasan-paša Predojević kako bi lakše napao i zauzeo Sisak. Grad se ponovno mijenjao tijekom Napoleonove vladavine. Iako je ovo pojednostavljen prikaz razvoja ova dva grada, ipak se u njemu vidi potreba za stalnom promjenom, što iziskuje mnogo truda, planova i kapitala. Zbog ovoga potonjeg mnogo projekata nije realizirano ili je promijenjeno.

Možda najzanimljiviji nerealizirani projekt jest ideja slavnog Petrinjca i graditelja Majstorske ceste Josipa Kajetana Knežića. Razvojem željeznice Knežić je zamislio trasu pruge koja bi spajala Sisak s Bandinim Selom, nedaleko Slunja. Projekt je bio vrlo ambiciozan zbog prvog takvog projekta u Hrvatskoj i težine terena, što svakako ne bi bila nepremostiva prepreka da nije bilo političkih prepirki u Mađarskoj i smrti Kajetana Knežića.

Autori su izložbu osmislili kronološki – od najstarijih planova do najnovijih – što je logično i važno, jer tako pratimo razvoj gradova kroz vrijeme. Posjetitelji, stanovnici i zaljubljenici u ove gradove mogu se prisjetiti njihova izgleda i usporediti ga s mogućim oblicima da su pojedini projekti bili ostvareni. Ono što ovu izložbu čini veličanstvenom i što bi bio njen „nomen est omen“ jest činjenica da ovakvih projekata ima još pa su i sami autori najavili drugi dio izložbe. Izložbu „Prostor u čekanju“ vrijedi pogledati ne samo zbog Siska i Petrinje, nego i kao poticaj drugim gradovima da istraže svoje nerealizirane projekte. Ona može poslužiti i građevinskim inženjerima, arhitektima te studentima kao vrijedan uvid u manje poznate metode projektiranja i planiranja prostora. Izložba je otvorena od 10. studenoga u galeriji Državnog arhiva u Sisku. ■

Izložba „Prostor u čekanju“ u DASK